

פרשת נח תשפ"ז | שנה ג' 146

הורינו

הורים מן הכל

הורינו דברות קדשך

כיבוד אב ואם בפרשת השבוע

עפ"י הספר 'ויברך דוד' להגאון רבי ישראל דוד הארפענעס מו"ץ ורב בית הכנסת וקהילת 'ישראל והזמנים' וויליאמסבורג

יָמֵת תֵּרַח בְּחָן (י"א ל"ב)

כתב רש"י - שתרח מת לאחר שיצא אברהם מחרן ובא לארץ כנען והיה שם יותר מששים שנה, (רש"י עושה את חשבון השנים) ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברהם, "שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו, שהניחו זקן והלך לו, לפיכך קראו הכתוב מת, שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים" וכו'.

ובאמת, לעצם השאלה מדוע באמת הניח אברהם את אביו ועלה לארץ כנען, כתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ¹, בהקדמת שיטת הרמב"ם² שאם אביו רשע, אפילו שפטור על הכאתו וקללתו, מכל מקום חייב לכבדו.

ומביא את קושיית הבית יוסף והט"ז³ על שיטת הרמב"ם מהגמרא, בסוגיה של הגוזל ומאכיל את בנו, אומרת הגמרא שכאשר מת - בני פטורים מלשלם, אבל אם היה זה דבר מסוים וניכר לכל שהוא גזול, כגון בגד או פרה, הבנים כן חייבים להחזיר את גזלת אביהם,

1. יערות דבש ח"ב דרוש י"ח עמ' רע"ז 2. פ"ה מהל' ממרים ה"ב 3. סי' ר"מ ס"ק י"ז. ובסוגיא בבא מציעא ס"ב.

משום כבודו. דהיינו, היות וניכר שהדבר המסוים הזה בא לידי אביהם בגזל, יש בכך קלון ולכן משום כבודו, שיחזירו. ומקשה הגמ', מדוע הם חייבים לתקן את קלונם, הרי מדובר באדם גדלן ורשע.

ומקושיית הגמרא הזאת מקשים הבית יוסף והט"ז, הרי לשיטת הרמב"ם חייבים גם בכבודו של אב רשע, מה קשה א"כ לגמרא.

וכדי ליישב את הרמב"ם מקושיה זו, מחדש הגאון רבי יהונתן אייבשיץ, שבאמת טעם דברי הרמב"ם שאדם חייב בכבוד אביו רשע, הוא רק משום מראית העין - כי הרואה מהצד, אינו יכול לדעת אם האב הזה רשע או לא, ולכן מחויב הבן לכבדו. ואם כן, מבאר הגאון רבי יהונתן אייבשיץ, שאלת הגמרא מובנת, שהרי כל הטענה שחייבים הילדים להחזיר את גזלת אביהם, הוא משום "שלא יאמרו זה פלוני שגזלו" כמו שמבאר רש"י, ואם כן הרי אלו שיבינו שהאבא מתבזה בגלל גזלתו, - הם גם אלו שיודעים שהוא רשע ולא חייבים בכבודו, ואם כן, קושיית הגמרא: הרי אין מקום לכבודו, אפילו לשיטת הרמב"ם משום מראית עין. ובכך מיישב את קושיית הב"י והט"ז על הרמב"ם.

ולפי זה מבאר הגאון רבי יהונתן אייבשיץ גם בפרשה שלנו של עזיבת אברם את תרח אביו. שמצד הדין, הוא לא היה חייב בכבוד אביו שהיה רשע ועובד ע"ז, אלא מה? רק משום מראית העין, כשיטת הרמב"ם, ועל זה אומרים חז"ל שנתפרסם עליו שהוא מת, ואז אין מראית העין לכבודו.

כשם שחובה על כל אחד ואחד מישראל ללמוד את ההלכות המצויות, כהלכות ברכות, שבת, שמירת הלשון ועוד, כך חובה על כל אדם ללמוד ולשנן את הלכות כיבוד אב ואם ומוראם, שמצווה זו היא תמידית בכל זמן, וחמורה היא עד מאוד, ואם לא ילמד את הלכותיה, מאין ידע היאך לקיימן, ויכשל בדברים רבים, מבלי לדעת שהוא נכשל.

הורינו דרך חיים

כיבוד אב ואם בהלכה ומנהג

עפ"י 'קונטרס הלכות כיבוד אב ואם בשבתות ומועדי השנה', להגאון רבי שמשון קורלנדסקי מח"ס 'המאורות הגדולים'

אם אביו מכבדו לא יסרב

כמו שאין מסרבים לגדול, כמו כן אין לסרב לאביו¹. על כן כשאביו מכבדו עם איזה מאכל לא יסרב, אבל אם רוצה שאביו יאכל ויהנה ממנו, מותר לסרב קצת, אבל לא הרבה. עיי"ש. ולפי זה אם אביו מכבד את בנו להתפלל לפני התיבה והבן יודע להיות בעל תפילה, או בימות החול שאין עניין בניגונים מיוחדים, לא יסרב, אם לא שעל ידי כך יתבטל מכוונת התפלה.

כתב ב'חוט שני'² שאב שציווה את בנו להכין ולומר דברי תורה בשולחן שבת, צריך הבן לעשות כן, כיון שאביו נהנה מכך, וזה עיקר מצות כבוד. עיי"ש. ולדבריו אף אם לא ביקשו, אם מצד עצמו יאמר הבן, מקיים בכך מצוה דאורייתא כיון שגורם בכך הנאה לאביו.

ובספר 'יושר הור' הרחיב על דברי ה'תורה לשמה' בהדגשת הנקודה שמדובר באביו מושיט לו ומביא שכן הייתה השאלה: בעה"ב אחד היה יושב והגישו בפניו פרי לאכול, ובאותה שעה נכנס בנו לחדר, וכאשר ראהו אביו הושיט לו את הפרי לאכול במקומו, מה יעשה הבן, האם יוכל לסרב מעט שלא לקבל מפני שרוצה שאביו יאכל ויהנה מהפרי ההוא, או שאע"פ שהוא מסרב בשביל הנאת

אביו, עם כל זאת מאחר שאביו הושיט לו, אסור לסרב כלל, אלא צריך תיכף ומיד לקבלו ולאכול, ע"כ השאלה.

והשיב: שמסתמא אם אביו מניש לו פרי לאכול וכיוצ"ב, פשיטא שצריך תיכף ומיד לקבלו ולא לסרב כלל כמבואר בפסחים (פ"ו:) דמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול, וכ"ש פה שכבוד אב דאורייתא - שאין לסרב כלל. אולם בנידון הנ"ל שהפרי הובא לצורך הנאת האב, ורק עכשיו שראה האב את בנו לפניו הנה באהבתו לו רצה ליתן אותו לו, והבן מסרב בשביל שרוצה בהנאת האב, מותר לו לסרב מעט, מפני שהסירוב הזה מוכיח על אהבתו לאביו, "והנה אהבת הבן לאביו זהו כבודו", אך נראה ודאי שלא יסרב הרבה, אלא מעט. דהיינו פעם אחת, בכדי שיראה לאביו וליושבים שם, שהוא חפץ בהנאת אביו, ואם אעפ"כ נותן לו אביו לאכול, יעשה רצונו של אביו, כי כבוד אדם הוא רצונו, עכ"ל

ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו (ט' כ"ה) ומי גרם לו כל הארירה (הקללה) הזאת, על שביזה את כבוד אביו. (מדרש תנחומא אות ט"ו)

1. מביא בשם שו"ת תורה לשמה המיוחס לבן איש חי ס' ער"ה 2. יו"ט ע' ער"ב

מעשה אבות

סיפור מהחיים

גם כשהיה שלמה במלכותו, קבל תוכחת אימו

מצאנו במדרש רבה (נשא פרשה י') שבאותו הלילה שהשלים שלמה את בניית בית המקדש נשא את בת פרעה, והיו מזמרים לפניו כל הלילה, ובבוקר נתאחר לקום ממשכבו, והיו ישראל עצבים שהרי היה זה יום חנוכת בית המקדש, ולא היו יכולים לעשות התמיד מפני ששלמה היה יושן, ומפתחות של בית המקדש היו מונחים תחת מראשותיו והיו מתייראים להקיצו מפני אימת המלכות. הלכו והודיעו לבת שבע אימו והלכה היא והקיצתו והוכיחתו ע"ש

ובמדרש רבה (שמיני פ"ב) מובא שאימו סטרתו על פניו מכל הצדדים עם הנעליים שלה, לייסרו ולהוכיחו. וביאר ב'נחמד למראה' שאף שהיה מלך, סבל כל הביזיונות מאימו ולא בעט באימו, ואז יצא לו על ידי זה שם גדול בכל העולם, שסבל קלון כזה מאימו ולא בעט בה.

השתדל להשלים בין אביו ובין אימו

הגמרא (יבמות ס"ג.) מספרת שאשתו של האמורא רב הייתה מצערת אותו, וכשהיה מבקש ממנה להכין נזיד עדשים, הייתה מכינה קטניות, וכן להיפך. כשגדל בנם רב חייא, היה אביו-רב, שולח אותו לבקש מאימו שתכין נזיד עדשים, והיה הבן אומר לה שאביו מבקש קטניות, ואז היא עשתה עדשים, ונמצא שאביו קיבל מה שרצה.

רב לא ידע שבנו הופך את דבריו, ואמר לבנו שאימו נעשית טובה יותר. ואז סיפר לו רב חייא שהוא הופך את דבריו כדי שאימו תעשה את רצונו של אביו. ואמר רב לבנו, שלפעמים הבן מחכים את אביו. אולם ביקש ממנו בכל זאת שמהיום לא יהפוך עוד את דבריו, שהרי נאמר 'למדו לשונם דבר שקר', דהיינו שאסור להתלמד לדבר שקר. ובספר מאה שערים (שער י"ח) כתב שמבואר מדברי הגמרא הזאת, שראוי לבן להשתדל בכל כוחו להשלים בין אביו ואימו.

השפע הגיע מיד - במזומן!

סיפור שהגיע בימי חג הסוכות למערכת (בשינוי פרטים אישיים): אנחנו מתגוררים בירושלים, וזכינו לארח את אמי היקרה בימי החג. בשעות הבוקר המאוחרות של ערב החג, נזכרנו ששכחנו לקנות צלחת של שוקולדים מיוחדים, שאמי מאוד אוהבת שיהיה על השולחן, כדי שתוכל לכבד ולחלק לנכדים. אמנם אנחנו לעצמנו באופן רגיל לא מרשים לעצמנו לרכוש את זה, בגלל המחיר-יקר יחסית עבורנו. אנחנו חיים בצמצום ובחישוב, בעלי אברך במיר ואני עובדת הוראה, ב"ה יש מה שצריך אבל בלי מותרות. אבל כיבוד הורים זה לא מותרות, ובעלי החליט שלמרות שכבר ערב חג, ואנחנו משתדלים מאוד שעד ערב החג הכל יהיה בבית ולא נצטרך בערב החג להסתובב בקניות והשלמות. מצוות כיבוד הורים יקרה לנו מאוד והוא יצא למרכז 'רב שפע' לקנות את השוקולדים המיוחדים המדוברים. כשהוא יצא מהחנות ופנה ברחוב לכיוון תחנת האוטובוס, ניגש אליו אדם שלא הכיר, יהודי אמיד תושב חו"ל, ושאל אותו אם הוא אברך שלומד בכולל. אמר לו - כן. הוציא אותו יהודי מעטפה עם אלפיים שקלים במזומן ונתן לבעלי ביד - שיהיה לכבוד יו"ט, הוא אמר, ונפרד לשלום. החיוך הזה של הקב"ה ששלח את השליח המיוחד הזה ברגע המדויק הזה - את זה זכינו לראות בזכות שלא וויתרנו על מצוות כיבוד אם.

ניתן לקבל את גיליונות הורינו במייל גם באנגלית ובאידיש

כתבו לנו הצטרפות - אנגלית / אידיש
וקבלו את הגיליון מדי שבוע לתיבת המייל שלכם

הצטרפו עכשיו: horeinuorg@gmail.com

רב הנסתר

מאמר חז"ל או מעשה רב בנושאי מצוות כיבוד הורים נטמנו בתמונה, גלו ושלחו לנו, ואולי תזכו בפרסים!

horeinuorg@gmail.com

או בפקס: 077-6021640

פתרון חידת 'רב הנסתר' לגיליון פרשת בראשית

היה אביו רכוב על כסא גלגלים, צריך לעמוד בפניו כשנכנס לחדר, כיון שהדין הוא שרכוב כמהלך, ולכן אפילו יושב על כיסא גלגלים נחשב כמהלך והבנים מחויבים לעמוד (עפ"י שו"ע רמ"ב)

הודעה תשלח לפותרים נכונה שעלו בגורל.

ניתן להפנות שאלות ליועצי 'הורינו' עבור מדור זה
בכתובת דוא"ל המופיעה בגב הגיליון. סודיות מובטחת.

והשיב לב
שאלות ותשובות משולחנם של
יועצים רבניים ומטפלים

שאלות שהופנו דרך קו "למען ייטב לך" לנשים ובנות, 079-6077179

? במקרה שאבא או אמא אומרים לי משהו, לא דווקא עקרוני, ומחכים ממני לתגובה. האם מותר לי להביע הסכמה למה שהם אומרים, או אפילו להגיד אחרת מהם כי הם מחכים ומעוניינים לשמוע מה באמת התגובה שלי?

! אם זה רצונם, זהו כבודם, ולא נחשב "עומד במקומו" כשמסכימים עם דבריהם. ואם חולקים עליהם, צריך לעשות זאת בדרך כבוד. כלומר - לא לומר "אני לא מסכימה איתך", אלא לומר "אני חשבת בצורה שונה"

? שאלה נוספת:
מה אני צריכה לעשות כאשר של אמא שלי "מתנגשת" עם קבלה אישית שקבלתי על עצמי? אפרט: קבלתי על עצמי להתפלל ערבית בכל יום בשעה מסוימת, כדי שלא אשכח. זו קבלה קבועה שקיבלתי ואני מתמידה בה, והיא

חשובה לי מאוד. לאחרונה, בדיוק בשעה הזו אמא שלי מבקשת ממני לעשות משימה מסוימת. נניח שקיבלתי על עצמי להתפלל עד השעה 8:00, ובין 7:00 ל-8:00 אמא רוצה שאני אעשה משהו. יוצא מצב שאני שאני מתפללת ערבית בזמן שקבלתי על עצמי, או שאני עושה מה שאמא מבקשת. מה עלי לעשות? אם היה אפשר להגיד לאמי בדרך ארץ שזו הקבלה שלי וזה לא מסתדר, הייתי עושה את זה, ניסיתי, אבל אמא שלי לא מסכימה שאני אתפלל בזמן הזה אלא חשוב לה שדווקא אז אני אבצע את הפעולה המסוימת, למרות שהיא יודעת שהקבלה חשובה לי מאוד. קבלה קבועה של כל פעם מול כיבוד הורים. מה קודם?

! במקרה כזה שמדובר על מצווה שאת לא מחויבת בה אלא נהגת בכך כמעשה טוב ותוספת חיזוק (ובוודאי לגבי השעה), כיבוד הורים דאורייתא וקודם. וכאשר מדובר על דברים שאת מחויבת, כמו למשל ברכת המזון, אם יש אפשרות שתברכי ברכת המזון אחרי, תעשי קודם בקשת אמה. ואם ע"י כך שתמלאי בקשתה של אמה תפסידי ברכת המזון, את לא חייבת לשמוע בקולה. (נחשבת עוסקת במצווה שלא יכולה לקיים שניהם)

הורינו
הורים נתן ה"ל

ההורים שלכם מגיעים לגבורות?
בואו לקבל כח וכלים כדי לעמוד
לצידם בשנות הזהב!

**כנס נשים
להשקת
תכנית
הורינו**

איכות חיים, אריכות ימים

כיבוד חלבי
עשרה
ליווי
מוזיקלי

הצגת תכנית
'הורינו 120'
ע"י ארגון
'הורינו'

סדרת הרצאות
'טד' קצרות
על ידי מומחים
מובילים בתחומם

היכרות עם מעטפת
השירות של יד שרה
לקידום הבריאות
ואיכות החיים

יום שלישי ט' חשון 20.10

פתיחת שערים: תחילת אירוע: כרטיסים 40 ₪
19:15 20:00 בטיקצ'אק

אולם 'מצפה פרנקל' בית 'יד שרה'
שד' הרצל 124 ירושלים

הפקה חדשה

קלודאפ אומנותי
אמיץ ונוגע
חוצה דורות ונטע חן
מגישה: ר. גולדשטיין

נצבת
אמק

הכנס נערך בחסות ארגון יד שרה
לע"נ הרב אורי לופליאנסקי זצ"ל

* אין אפשרות לחנות בחניון בית יד שרה, ניתן להגיע ברק"ל

לא קר לי בכלל

בסוף הכל קצת קריר, אבל פתאום עלה לי רעיון. אמא, באיזו שעה אבא מסיים? עוד מעט, אמרה אמא, למה? סתם. לקחתי את הצעיף. לאן אתה הולך? שאלה אותי אמא. להביא לאבא. אמא הסתכלה עלי וחיוכה, אתה לא חיב. אני לא חיב, אני רוצה.

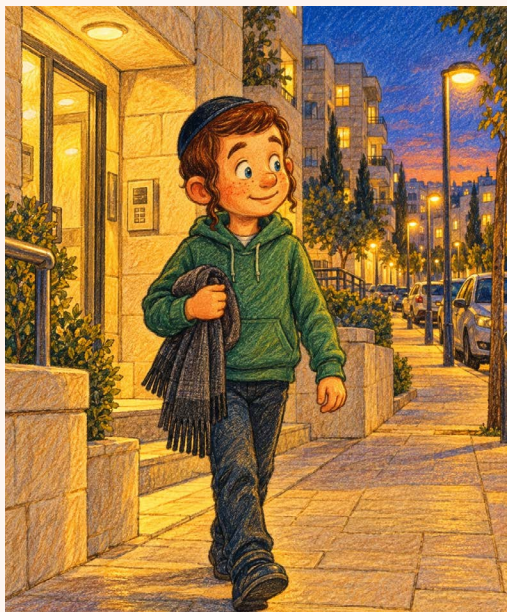
יצאתי מהבית, בחוץ באמת לא היה קר, אבל גם כבר לא היה חם. היתה רוח דקה דקה שנוכנסת דרך השדרות ומזכירה לך שעוד מעט כדאי להתחיל להתחיל להתייחס אליה ברצינות. הלכתי לכאן בית הכנסת, כשהגעתי, בדיוק יצאו האנשים ממעריב. אבא ראה אותי, מיני! מה קרה? כלום. הרמתי את הצעיף. אבא צחק, אמא שלחה אותך?

לא, אמרתי. עכשיו אבא הסתפל עלי אחרת, באת לבד? כן אבא, הגשתי לו את הצעיף - אתה באמת צריך אותו? אבא לקח אותו וקרן אותו סביב הצוואר, "עכשיו אני צריך." הלכנו יחד הביתה. אחרי כמה צעדים אבא אמר: אתה יודע מה היה הכי נעים? שחשבת עלי. לא עניתי, אבל המשפט הזה עשה לי משהו בפנים. כי בדרך כלל כשאני חושב על כבוד הורים, אני חושב על דברים שאבא ואמא מבקשים: תביא, תרים, תסדר, בוא, אל תלך. מיני, עכשיו. מיני, כמה פעמים צריך לומר לך?

אבל הפעם אף אחד לא בקש ממני כלום, אמא אפילו אמרה שאני לא חיב. אבל כבוד הורים זה גם לחשב על אבא, לשים לב, לשאל את עצמי אם יש משהו קטן שישמח אותו. הגענו הביתה, אמא פתחה את הדלת, היא ראתה את הצעיף על אבא. נו? היא שאלה. אבא חיך, צדקת.

באותו לילה אמא הניחה לי על המטה שמיכה דקה. אמא, אני לא צריך, אמרתי מיד. בסדר, אמרה אמא, אני רק מניחה. באמצע הלילה התעוררתי, היה קצת קריר. משכתי את השמיכה עד הסנטר.

לא ספרתי לאמא בבקר, יש גבול. אבל מאז אני חושב שתחלת הסתו היא תקופה מענינת. עדיין לא מממש קר, עוד אין חורף, רק משהו קטן באוויר משתנה. וצריך לשים לב כדי להרגיש אותו. אולי גם בכבוד הורים זה ככה. לא תמיד צריך לחכות שיתבקשו, לפעמים צריך פשוט לשים לב.

אני אוהב את תחילת זמן חורף, את הערב שמתחיל להגיע קצת מקדם. ביום עדיין כמעט קיץ, אבל אחרי השקיעה כבר נכנסת רוח קרירה, החלונות נסגרים קצת, מוציאים שמיכות דקות, ופתאום מתחיל הנוח השנתי אם "קר" או "ממש לא קר".

יש יום אחד בשנה שבו אמא מחליטה שהקיץ נגמר. לא משנה מה כתוב בלוח, לא משנה שבצצה עדיין חם ולא משנה שאני עדיין לובש את החלצות הקיציאות ולא את אלו החורפיות מהשנה האחרית במדף שלי. אמא יוצאת בערב למרפסת, עומדת שם בערך חמש שניות, חוזרת פנימה ואומרת: מתחיל להיות קריר. וזהו, הסתו הגיע.

השובע זה קרה. בערב כבר היתה רוח קצת אחרת, לא קרה משהו דרמטי, אף אחד לא רעד, לא הוצאנו מעילים. אבל פתאום היה נעים לסגר חצי חלון, ובבקר הרצפה היתה קרה יותר כשקמתי מהמטה. אמא אפילו הוציאה מהארון את שמיכות הצמר הדקות. ליבי התלהב - יששש! חורף! חורף? שאלתי מיד, איזה חורף? קר. אבל לא קר. כן קר. התנצחנו.

בערב, אחרי שחזרנו הביתה, אבא אמר שהוא יוצא למעריב. הוא לבש חליפה ועמד ליד הדלת. אמא הסתכלה עליו, קח משהו, היא אמרה. מה משהו? צעיף דק, נהיה קריר בערב. אבא הפתע. אנחנו כבר לא ברמות, שם באמת יותר

קר אבל פה בבית שממש? אני הולך לבית הכנסת, לא לסיביר, חיך אבא. אמא לא התווכחה, רק אמרה: טוב. ואבא יצא.

אחרי כמה דקות התישבתי בסלון עם ספר, חני היתה ליד השלחן עם מחברת מהסמינר, רוני עוד לא חזר, ליבי בנה משהו על הרצפה, ונחמושה נסתה להגיע בדיוק לכל דבר שאסור לה להגיע אליו. בקצור, עבר רגיל. ואז אמא פתחה לרגע את החלון, רוח קרירה נכנסה פנימה. באמת נהיה קר, היא אמרה. אמא, אם את שואלת אותי, לא כזה קר. מיני, אתה יושב בבית. נקדה טובה, אבל לא הודיתי.

אחרי כמה דקות אמא קפלה כביסה ואמרה כאלו לעצמה: אבא בטח יחזר ויהיה לו קר. המשכתי לקרוא. עבר עוד רגע, ואז הסתכלתי על הכסא. הצעיף שאמא הציעה לאבא היה מנח שם. חשבתי על אבא הולך עכשיו מבית הכנסת, לא באמת קפוא,